

HAYVAN DAVRANIMLARI VE REFAHI

1. HAFTA

Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL

KAYNAKLAR

- **Appleby, M.C., (1997).** Life in a variable world: behaviour, welfare and environmental design, *Applied Animal Behaviour Science*, 54, 1-19.
- **Broom, D.M., (1981).** *Biology of Behaviour*, Cambridge University Press, Cambridge, pp:325.
- **Broom, D.M., (1983).** The stress concept and ways of assessing the effects of stress in farm animals, *Applied Animal Ethology*, 1:79.
- **Broom, D.M. (1988).** The scientific assessment of animal welfare, *Applied Animal Behaviour Science*, 20: 5-19.
- **Broom, D.M., (1991).** Animal welfare: concepts and measurement, *Journal of Animal Science*, 69:4167-4175.
- **Broom, D.M., (1999a).** Animal welfare: the concept and the issues. In *Attitudes to Animals: Views in Animal Welfare*, Ed.: F.L. Dolins, 129-142. Cambridge: Cambridge University Press.

KAYNAKLAR

- **Ertuğrul, M., 1998.** Hayvan Davranımları ve Refahı Ders Notları (Basılmamış).
- **Fraser, A.,F., Broom, D.M., (1990).** Farm Animal Behaviour and Welfare. Baillière Tindall. London, pp:437.
- **Hulsen,J. 2006.** Cow Signals. The Practical Guide for Dairy Cow Management. Vetvice
- **Kilgour, R., Dalton, C. 1983.** Livestock Behaviour. A Practical Guide. Granada.
- **Slater, P. J. B. 1990.** An Introduction to Ethology. Cambridge University Press.
- **Hafez, E. S. E. 1975.** The Behaviour of Domestic Animals. Baillere-Tindall.
- **Fraser, A. F. 1975.** Farm Animal Behaviour. Baillere-Tindall.

1.GİRİŞ

- Hayvanlar,kendilerini yetiştiren insanlardan etkilenmiş ve onları etkilemiştir
- Hayvanlarla herhangi nedenle ilgili olanlar,onların davranımlarını bilmek zorundadır

Geçtiğimiz YY'da hayvancılıkta entansite çok artmıştır. Bu sistemin esası çok sayıda hayvanın mümkün olduğunca dar alanda yetiştirilmesi, kritik noktası ise hayvanların uygulamalara fizyolojik ve davranımsal olarak uyum sağlamasıdır. Bu sistemde karşılaşılan pek çok soruna davranım çalışmaları ile çözüm bulunabilmektedir.

Hayvan davranımlarını kim bilmeli?

- Hayvan yetiřtiricileri
- Hayvan bakıcıları
- Çiftlik yöneticileri
- Hayvan taşımacıları
- Barınak planlayıcıları
- Ekipman tasarımcıları
- Zooteknistler
- Veterinerler

Hayvan Davranımları

Neden bilinmeli?

- Etkin yemleme-besleme-otlatma
- Üreme denetimi
- Telefati azaltma
- Hayvanları uygun şekilde gruplandırma
- Aşırı korku,kavga, yaralanma riskini aşma
- Performans gerilemesini önleme
- Yem değerlendirmeyi iyileştirme
- Karkas kalitesinin azalmasını önleme
- Tedavi masraflarını azaltma
- Uygun barınaklar planlama

2.ETHOLOJİ NEDİR?

- Önceleri “Karakter bilimi” denildi
- Niko Tinbergen “davranımlarla ilgili biyolojik çalışmalar” olarak tanımladı
- Davranım; hayvan veya hayvan topluluklarının kolaylıkla belirlenebilen fakat çok karmaşık nitelikteki fonksiyonlarıdır.

2.ETHOLOJİ NEDİR?

Devam

Charles Darwin'in "Türlerin Orijini" ve "İnsan ve Hayvanların His ve Duygularının Anlamı" adlı eserlerinin etholojinin gelişimine önemli katkısı olmuştur.

Konrad Lorenz, Niko Tinbergen ve Karl Von Frisch'in 1972 yılında Nobel ödülü almaları ile etholoji bilim dalı olarak tescil edilmiştir.

3.DAVRANIMLARIN KÖKENLERİ

- Refleks
- Şartlı refleks
- Genetik Yapı: Aynı türe mensup hayvanların pek çok davranımları ortaktır
- İçgüdü: Aynı türe mensup hayvanlarda aynı şekilde sergilenen, belirli uyarıcılarca başlatılan, son bulana kadar devamlılığını sürdüren, kalıtsal olarak döllere geçen davranımları oluşturan içsel eğilim (Yetenek)

3.DAVRANIMLARIN KÖKENLERİ Devam

- Çevre
- Yer Deęiřtirme (displacement) aktiviteleri: İki zıt güdüye aynı anda yeterli şiddet ve süre ile maruz kalan hayvanın, bu güdülerle ilgisi olmayan bir davranım sergilemesidir
- Güdü: Davranışı başlatan, yön ve devamlılığını belirleyen içsel güç
- Geçmiř Deneyimler
- Öğrenme

4.FİZYOLOJİK ETHOLOJİ

○ 4.1.UYARIM

- 4.1.1.Dokunma: Ana-yavru arasında birbirini tanıma ve hoşgörölü davranma, emme, çiftleşme, dinlenme, birbirini yalama davranımları bakımından önem taşır
- 4.1.2.Koklama: Çiftleşme (Feromonlar ve kızgın dişinin salgıladığı koku), ana-yavru ilişkileri, beslenme ile ilgilidir

4.FİZYOLOJİK ETHOLOJİ

Devam

- 4.1.3.Görme: Çevre, sürü arkadaşları,yem,bakıcı ve düşmanların tanınması,çiftleşme davranımlarının düzenlenmesi (fotoperiodisite), ana ile yavrunun birbirini tanınması, çevreye uyum bakımından önemlidir
- 4.1.4.İşitme: Sosyal ve cinsel davranımların uyarılması, ana-yavru bağılılığı bakımından önemlidir. Bazı sesler sakinleştirici, bazıları korku ve panik yaratıcıdır
- 4.1.5.Tat alma: Yem tercihi, seçici otlama, yavruyu tanımada önemi vardır

4.1. SİNİR SİSTEMİ

- Beyin, omurilik ve periferal sinir sisteminin esas fonksiyonları davranışların üretilmesidir. İç ve dış uyarımlar sinirler aracılığıyla beyne ulaştırılır. Beyin bu algıları yorumlayıp, hayvanın oluşturacağı tepki ve davranımlara ilişkin komutları sinirler aracılığıyla organlara aktarır.

4.1. SINIR SİSTEMİ

Devam

Dış ortamdan gelen uyarımlar dış alıcılar (eksteroseptör), hayvanın kendisinde oluşan uyarımlar ise iç alıcılar (interoseptör) tarafından algılanır. Dış alıcılar duyu organlarında, iç alıcılar kas içi, tendon ve iç organlarda bulunur

Sinir impulslarını ve bunların duyuları oluşturmasını sağlayan alıcılara “duyu organları”, impuls yaratarak refleksleri oluşturan alıcılara ise “aktivatör” denir.

4.1. SINIR SİSTEMİ

Devam

4.1.1. Serebral Korteks

Beynin dış tabakasıdır. Duyu merkezlerini içerir.
Bunlar:

- 1.Vücut duyu merkezi,
- 2.Görme merkezi,
- 3.işitme merkezi,
- 4.Koku alma merkezidir.

Bu merkezler sinirsel sinyalleri alır, duyuya dönüştürür ve davranışları belirler.

4.1. SİNİR SİSTEMİ

Devam

4.1.2. Hipotalamus

- Beynin tabanında yer alır
- Sinirsel etkilerin karmaşık biçimde toplandığı bir alandır
- Kan dolaşımınca kendisine ulaştırılan bazı maddelerden etkilenir

4.1. SİNİR SİSTEMİ

Devam

4.1.2. Hipotalamus

Devam

- Aktivitelerinin çoğu, hipofizin hormonal etkinliğini etkilemeye yöneliktir
- Emme, çiftleşme gibi aktiviteler hipotalamusun hücresel faaliyetini hızlandırmasına, bu da üreme veya süt indirme ile ilgili hormonların artmasına neden olur.